

I. АНОТАЦИЯ НА КУРСА по “ИКОНОМИКС”

Програмата е предназначена за докторантски изпит по двете докторски програми във ВУЗФ по научната специалност „Финанси, застраховане и осигуряване” и “Счетоводство, анализ и контрол”.

Формулирането и детайлизирането на темите предполага предварително усвояване на понятийния апарат и фундаменталните теоретични концепции от основните курсове по Микро- и Макроикономика. Програмата дава възможност да се разкрият по-пълно причинно-следствените връзки в стопанството чрез прилагане на метода на научната абстракция. Проблематиката е структурирана в три раздела:

1. Микроикономика
2. Макроикономика
3. Световна икономика

В програмата за докторанти по „Икономикс“ се разглеждат основните икономически проблеми на микро и макро равнище. В частта по Микроикономика се разглеждат условията за максимизиране на полезния потребителски ефект, условията за максимизиране на печалбата на основната микроикономическа единица – фирмата, пазарните структури, пазарите на факторите за производство и условията за постигане на микроикономическо пазарно равновесие. Обучаемите се запознават подробно с факторите, които влияят върху поведението на основните микроикономически единици – домакинствата и фирмите.

Частта по «Макроикономика» има за цел да затвърди високата теоретична подготовка и аналитични умения на обучаемите. Те трябва да изследват и анализират икономическите проблеми на макроравнище. Запознати с принципите и инструментите на монетарната, фискалната, социалната и други политики те трябва да придобият знания и практико-приложни умения, т.е. да са запознати с правенето на макроикономическата политика. Доброто познаване на основните макроикономически показатели, величини и зависимости ще даде необходимата основа на бъдещите изследователи да правят задълбочени изследвания по конкретни икономически явления, да правят изводи и откриват тенденциите в протичащите в макроикономическа среда процеси. За усвояване на материала ще помогнат предварителни познания по информатика, математика и информационни технологии, за да могат да обработват данни за основните макроикономически величини, да ги изчисляват, да построят графики, анализират линейни и други функционални зависимости.

В последната част на програмата се излагат проблемите и възможностите на функциониране на отворената икономика. Анализът включва търговските и валутни отношения между страните, процесите на интеграция, глобализация и устойчиво развитие. Във всеки един от посочените проблеми се прави връзка между теоретичните зависимости и протичащите в нашата съвременност процеси.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

№	Тема	лекции
---	------	--------

1.	Обект и предмет на икономикса. Основни принципи и разлики между макро- и микроикономиката. Методи и инструменти на икономикса. Позитивна и нормативна икономическа теория. Икономическа дейност и ограниченост на благата и ресурсите. Многовариантност и необходимост от рационален избор.	1
2.	Производствена област и производствени функции. Крива и граници на производствените възможности. Закон за намаляващата пределна производителност. Пазарна икономика, видове пазари и пазарни структури.	1
3.	Предпочитания на потребителите и закон на търсенето. Закон за предлагането. Индивидуално и пазарно търсене и предлагане на Пазарно равновесие. Цена на равновесието и ценови системи. Пазарни ограничения и алтернативни цени. Спирала на пазарната реакция.	1
4.	Анализ на търсенето и предлагането в краткосрочен период. Ценова еластичност на търсенето – варианти на изместване. Еластичност на търсенето от дохода и от цените на другите стоки. Еластичност на предлагането.	1
5.	Потребление и полезност. Същност и функция на общата и пределна полезност. Потребление и процес на рационалния избор. Равновесие на потребителя, крива на търсенето при свършена конкуренция. Кардинална и ординална полезност. Криви на безразличието, на бюджетното ограничение и заместване на благата. Ефект на дохода и ефект на заместването.	1
6.	Производство и основни фактори на производството. Издръжки резултати и разходи. Пределен продукт на пределна производителност. Закон за намаляващата възвращаемост. Изокванти и ефект на заместването на факторите. Технологичен избор в условията на свършена конкуренция	1
7.	Издръжки на производство при свършена конкуренция. Издръжки в краткосрочен и дългосрочен период. Икономии и загуби от мащаба на производството. Приходи /доходи/ на фирмата при свършена конкуренция. Равновесие на фирмата в краткосрочен и дългосрочен период. Крива на конкурентното предлагане при свършена конкуренция.	1
8.	Несвършена конкуренция – причини за възникване и форми. Равновесие на фирмата при чист монопол, олигопол и монолитична конкуренция. Олигопол – концепция и явление. Взаимна зависимост и конкуренция между олигополите.	1
9.	Взаимозависимост в търсенето на факторите на производство от фирмите. Пределна производителност на производствените ресурси и пределните приходи от факторите на производство. Предлагане на факторите и разпределение на дохода. Оптимална комбинация на ресурсите.	2

10.	Лихвеният процент като цена на паричния капитал. Печалба и норма на печалбата. Рента и ценообразуване на земята. Работната заплата като цена на фактора труд.	2
11.	Въведение в макроикономиката и показатели за функционирането на макроикономическата система	1
	Необходимост от макроикономически изследвания и основни задачи на макроикономическата теория. Показатели за функционирането на макроикономическата система.	
12.	Количествена характеристика на макроикономическата система.	1
	Брутен вътрешен продукт (ВП) - понятие, особености на БВП като измерител. Методи за изчисляване на БВП. Понятие за повторно броене и добавена стойност Други макроикономически показатели - нетен вътрешен продукт, вътрешен доход, личен доход, разполагаем доход. Бутен национален продукт. Номинален и реален БВП. Дефлатор на БВП. Ограничения на БВП като показател за жизнения стандарт. Икономика в сянка.	
13.	Макроикономическо равновесие. Съвкупно търсене и съвкупно предлагане	1
	Съвкупно търсене-факторен анализ и детерминанти на съвкупното търсене. Крива на съвкупното търсене. Съвкупно предлагане и детерминанти на съвкупното предлагане. Крива на съвкупното предлагане и особености. Фактори, определящи динамиката на съвкупното предлагане. Макроикономическо равновесие – реален обем на производството и равнище на цени. Параметри на макроикономическото равновесие в кратък и дълъг период. Разрив на БВП.	
14.	Съвкупно предлагане - съвкупни разходи при фиксирано равнище на цените	2
	Елементи на съвкупните разходи и тяхната динамика. Очаквано търсене. Неценови фактори, детерминиращи съвкупното търсене и съвкупните разходи. Анализ на разходите за потребление на домакинствата. Пределна и средна склонност към потребление. Динамика на пределната и средната склонност към спестявания и парадокс на спестяванията. Потребление, спестявания и доход от гледна точка на перманентния доход и жизнения цикъл	
15.	Разходи за инвестиции, държавни разходи и нетен експорт.	2
	Разходи за инвестиции- понятие, типологизация и динамика. Фактори на инвестиционното търсене. Очаквана норма на печалба, реален лихвен процент. Крива на търсене на инвестиции, изменение в търсенето на инвестиции. Инвестиции и доход. Нестабилност на инвестициите. Държавни разходи - видове, динамика. Разходи за покупка на чуждестранни потребителски и нвестиционни стоки и износ на страната. Нетен експорт – обща характеристика, елементи и динамика.	

16.	Равновесен обем на производството , дохода и заетостта	2
	Съвкупни разходи и обем на производството. Табличен и графичен анализ. Равновесен обем на производството. Нарушение на равновесието и ролята на непредвидените инвестиции за възстановяване на равновесието. Метод на изземванията и добавките. Табличен и графичен анализ. Планирани и фактически инвестиции. Инвестиционен мултипликатор и изменение на равновесния производствен обем. Мултипликатор и пределна склонност към спестявания и потребление.	
17.	Пари и паричен пазар	2
	Същност, еволюция и функции на парите. Парично предлагане. Парична маса и парични агрегати. Параметри на паричното предлагане. Фактори, от които зависи скоростта на паричното обръщение. Търсене на пари - мотивация и детерминанти. Особености на кривата на търсене на пари. Равновесие на паричния пазар. Общо равновесие на стоковия и паричния пазар.	
18.	Финансова система	2
	Балансиране на процесите в паричната и реалната сфера и трансформиране на спестяванията в инвестиции. Механизъм на формиране на депозити и трансформирането им в кредити. Как банките създават пари. Мултиплициране на депозитите. Депозитен и паричен мултипликатор. Банкови и небанкови институции. Ролята на централната банка за функционирането на макроикономическата система. Централна банка и валутен борд.	
19.	Динамично равновесие на макроикономическото развитие	2
	Икономически растеж. Условия и фактори на икономическия растеж. Показатели за икономически растеж. Фактори, детерминиращи темпа на икономически растеж. Икономически растеж и икономическо благосъстояние. Циклична форма на икономическия растеж. Източници, фактори на цикличното развитие. Фази на деловия цикъл. Показатели на цикъла. Причини за цикличното развитие на икономиката. Структурни кризи и промени в равнището на потенциалния БВП. Антициклична политика.	
20.	Инфлация и безработица	1
	Инфлация - същност, причини, фактори. Измерване и видове инфлация, според темпа ѝ. Микро- и макроикономически последствия от инфлацията. Антиинфлационна политика. Заетост и безработица. Качествени и количествени характеристики. Видове безработица. Естествена норма на безработица и пълна заетост. Закон на Оукън. Микро- и макроикономически последствия от безработицата. Връзка между инфлацията и безработицата.	
21.	Макроикономическа политика	2

	Фискална политика - обща характеристика, инструментариум, елементи. Държавен бюджет. Приходи и разходи в бюджета. Данъци и данъчна система. Принципи на данъчната система. Крива на Лафер. Бюджетен дефицит и излишък. Видове фискална политика в хода на деловия цикъл. Роля и значение на бюджетния дефицит във фискалната политика. Изтласкващ ефект на държавните разходи. Вградени стабилизатори в бюджета. Вътрешен дълг-показатели, детерминанти, последствия. Възможности и ограничения на фискалната политика. Фискална политика в условията на валутен борд.	
22.	Парична (монетарна) политика	2
	Видове парична политика. Пряко въздействие върху паричната база - операции на открития паричен пазар. Въздействие върху паричния мултипликатор - промени в задължителните резерви и дисконтовия процент. Възможности и ограничения на паричната политика. Парична политика в условията на валутен борд. Взаимодействие на фискалната и паричната политика	
23.	Отворена икономика	2
	Взаимозависимост и сътрудничество. Показатели за отворена икономика. Миграция на капитала. Платежен баланс. Валутно регулиране.	
	Общо:	30

III. ЛИТЕРАТУРА

1. Благоев, Б. Микроикономика, 1992 г. Варна.
2. Базелер, У. и др. Основы экономической теории, П. 2000
3. Бункина, М.К. А.М.Семенов. Экономическая политика, М. 1999
4. Бункина, М.К. А.М.Семенов. Макроикономика, М.1997
5. Георгиева Е., Икономика на предлагането (предпоставки, концепция, практико-приложни аспекти), 1997
6. Георгиева, Кр. и кол. Микроикономикс. 2-ро допълнено и преработено издание. "Тракия", 1999
7. Добрынин, А.И. и кол. Экономическая теория, Питер. 1997 г.
8. Иванова В., Европейска бизнес интеграция, изд. "ФУМИ - КО", 2001 г.;
9. Илиев, Ив. Пазар и пазарна конюнктура, С. 1995
10. Илиев П., (в съавт.), Контрабанда и корупция: мониторинг и превенция, изд. ЦИД, 2000
11. Йотова, Л. Икономикс, 1 част, С. 1995 г.
12. Йотова, Л. и В.Алякова. Икономика, втора част, "Радио-90", 1995
13. Казаков Ат., Човешкият капитал, УИ "Стопанство", 2001 г.;
14. Каракашева, Л. и кол. Международен бизнес, С. 1998
15. Кейнс, Дж.М. Обща теория на заетостта, лихвата и парите, С. 1993
16. Коландър, Дейвид. Основи на икономиката. т. 1. Макроикономика. СУ. 2001
17. Коландър, Дейвид. Основи на икономиката. Том 2. Микроикономика, изд. СУ"Св.Климент Охридски", 1995
18. Кънев, Методи и кол. Микроикономика, ИК"Д.Найденев", Свищов, 1994
19. Ламперт, Х. Социална рыночная экономика, германский путь

20. Макконел, К. и С.Брю. Экономикс, Т. 1997
21. Манлиев, Георги. Микроикономика. Принципи, механизми, приложение, София, 2000
22. Марикина М., Сравнителен анализ на стопанските модели в светлината на неолиберализма, ИК РЕАЛ, 2001
23. Маршалл, А., Принципы политической экономий, т. 1, 2, 3, / Principles of Political Economy (1890) М. Прогрес, 1983
24. Мил. Дж. Ст., Основы политической экономий, т. 1, 2, 3, / Principles of Political Economy (1848) М. Прогрес, 1981
25. Мэнкью, Грегори. Принципы экономикс. Питер, 1999
26. Мэнкью, Гр. Макроэкономика, Изд. Московского университета, 1994
27. Пиндайк и Д Рубенфельд, Микроэкономика, М. 1992 г.
28. Пиримова В., Растеж, цикличност, конюнктура, УИ “Стопанство“, 2001 г.;
29. Рикардо, Д., За принципите на политическата икономия и данъчното облагане, С., 1988
30. Ростоу, У. Стадии на икономическия растеж, Делфин прес, 1993
31. Савов, Ст. и кол. Икономикс 1, 2, 3 част, С. Изд.Тракия-М, 1997
32. Савов, Ст. Макроикономика, “Стопанство”
33. Савов Ст. , Икономикс на прехода, изд. “Сиела”, 1999
34. Samuelson, Paul A. & William D.Nordhaus. Microeconomics. 13-th Edition, McGraw-Hill, Inc. 1989
35. Смит, Адам. Богатството на народите. ИК”Рата”, 2006
36. Спасов, Трайчо и Пламен Пашов. Обща теория на пазарното стопанство. Микроикономика. ИК”Нова звезда”, 2001
37. Статев, Ст. и П. Илиев. Макроикономика. НБУ, 2001
38. Статев Ст., (в съавт.), Стопанската среда в България и фактори на икономическия растеж, изд. ЛИК, 2001
39. Фишър, Стенли, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. Икономика - основи на микро- и макроикономиката. Изд. “Отворено общество”, 1997
40. Стоичкова, Огн. Микроикономика, ВУЗФ, 2010
41. Стоичкова, Огн.и Я.Китанов. Макроикономика, ВУЗФ. 2010
42. Световен речник по икономикс, Делфин прес, 1992
43. Узунов, Атанас и кол. Микроикономика. ГорексПрес, 2001
44. Фишър, Стенли. Икономика: Основи на микро- и макроикономиката
46. Христов, М. Ст. Христов. Книга за парите. “Абагар”, 2002
48. Шумпетер, Й., Теория економического развития (Theorie der wirtschaftlichen). М. Прогрес, 1981
49. Brown, C.V. & P.M.Jackson. Икономика на публичния сектор, адаптиран вариант, С. 1998
50. Samuelson, P. The Pure Theory of Public expenditure: Review of Economics and Statistics, 1954

IV. МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

Крайната оценка е по шестобалната система, минималната оценка за успешно приключване на обучението е “Добър /4/”; За оценки Слаб /2/ и Среден /3/ не се присъждат кредити.

Оценката по дисциплината се образува от писмения докторантски изпит - тест и оценката от разработен реферат по тема от конспекта.

V. РЕКАПИТУЛАЦИЯ НА ДОКТОРАНТСКАТА ЗАЕТОСТ

Вид на занятията/заеността	Общоаудиторна заеност	Хорариум /часа седмично/	Извънаудиторна заеност	Кредити

1. Лекции	30	–	-	1
2. Проучване на литературни източници	0	–	120	4
3. Разработване на индивидуално задание	-	–	30	1
4. Самостоятелна подготовка за изпита по дисциплината	0	–	120	4
Общо	60	–	240	10

VI. ВЪПРОСНИК

1. Обект и предмет на икономикса. Основни принципи и разлики между макро- и микроикономиксата. Методи и инструменти на икономикса. Позитивна и нормативна икономическа теория. Икономическа дейност и ограниченост на богатата и ресурсите. Многовариантност и необходимост от рационален избор.
2. Производствена област и производствени функции. Крива и граници на производствените възможности.
3. Предпочитания на потребителите и закон на търсенето. Закон за предлагането. Индивидуално и пазарно търсене и предлагане на Пазарно равновесие. Цена на равновесието и ценови системи. Пазарни ограничения и алтернативни цени. Спирала на пазарната реакция. Закон за намаляващата пределна производителност. Пазарна икономика, видове пазари и пазарни структури.
4. Анализ на търсенето и предлагането в краткосрочен период. Ценова еластичност на търсенето – варианти на изместване. Еластичност на търсенето от дохода и от цените на другите стоки. Еластичност на предлагането.
5. Потребление и полезност. Същност и функция на общата и пределна полезност. Потребление и процес на рационалния избор. Равновесие на потребителя, крива на търсенето при съвършена конкуренция. Кардинална и ординална полезност. Криви на безразличието, на бюджетното ограничение и заместване на богатата. Ефект на дохода и ефект на заместването.
6. Производство и основни фактори на производството. Издръжки резултати и разходи. Пределен продукт на пределна производителност. Закон за намаляващата възвращаемост. Изокванти и ефект на заместването на факторите. Технологичен избор в условията на съвършена конкуренция
7. Издръжки на производство при съвършена конкуренция. Издръжки в краткосрочен и дългосрочен период. Икономии и загуби от мащаба на производството. Приходи /доходи/ на фирмата при съвършена конкуренция. Равновесие на фирмата в краткосрочен и дългосрочен период. Крива на конкурентното предлагане при съвършена конкуренция.
8. Несъвършена конкуренция – причини за възникване и форми. Равновесие на фирмата при чист монопол, олигопол и монолитична конкуренция. Олигопол – концепция и явление. Взаимна зависимост и конкуренция между олигополите.
9. Взаимозависимост в търсенето на факторите на производство от фирмите. Пределна производителност на производствените ресурси и пределните приходи от факторите на производство. Предлагане на факторите и разпределение на дохода. Оптимална комбинация на ресурсите

10. Лихвеният процент като цена на паричния капитал. Печалба и норма на печалбата. Рента и ценообразуване на земята. Работната заплата като цена на фактора труд.
11. Въведение в макроикономиката и показатели за функционирането на макроикономическата система
12. Необходимост от макроикономически изследвания и основни задачи на макроикономическата теория. Показатели за функционирането на макроикономическата система.
13. Брутен вътрешен продукт (ВП) - понятие, особености на БВП като измерител. Методи за изчисляване на БВП. Понятие за повторно броене и добавена стойност Други макроикономически показатели - нетен вътрешен продукт, вътрешен доход, личен доход, разполагаем доход. Бутен национален продукт. Номинален и реален БВП. Дефлатор на БВП. Ограничения на БВП като показател за жизнения стандарт. Икономика в сянка.
14. Съвкупно търсене-факторен анализ и детерминанти на съвкупното търсене. Крива на съвкупното търсене.
15. Съвкупно предлагане и детерминанти на съвкупното предлагане. Крива на съвкупното предлагане и особености. Фактори, определящи динамиката на съвкупното предлагане. Макроикономическо равновесие – реален обем на производството и равнище на цени. Параметри на макроикономическото равновесие в кратък и дълъг период. Разрив на БВП.
16. Елементи на съвкупните разходи и тяхната динамика. Очаквано търсене. Неценови фактори, детерминиращи съвкупното търсене и съвкупните разходи. Анализ на разходите за потребление на домакинствата. Пределна и средна склонност към потребление. Динамика на пределната и средната склонност към спестявания и парадокс на спестяванията. Потребление, спестявания и доход от гледна точка на перманентния доход и жизнения цикъл.
17. Разходи за инвестиции- понятие, типологизация и динамика. Фактори на инвестиционното търсене. Очаквана норма на печалба, реален лихвен процент. Крива на търсене на инвестиции, изменение в търсенето на инвестиции. Инвестиции и доход. Нестабилност на инвестициите. Държавни разходи - видове, динамика. Разходи за покупка на чуждестранни потребителски и инвестиционни стоки и износ на страната. Нетен експорт – обща характеристика, елементи и динамика.
18. Съвкупни разходи и обем на производството. Табличен и графичен анализ. Равновесен обем на производството. Нарушение на равновесието и ролята на непредвидените инвестиции за възстановяване на равновесието. Метод на изземванията и добавките. Табличен и графичен анализ. Планирани и фактически инвестиции. Инвестиционен мултипликатор и изменение на равновесния производствен обем. Мултипликатор и пределна склонност към спестявания и потребление.
19. Същност, еволюция и функции на парите. Парично предлагане. Парична маса и парични агрегати. Параметри на паричното предлагане. Фактори, от които зависи скоростта на паричното обръщение. Търсене на пари - мотивация и детерминанти. Особенности на кривата на търсене на пари. Равновесие на паричния пазар. Общо равновесие на стоковия и паричния пазар.
20. Балансиране на процесите в паричната и реалната сфера и трансформиране на спестяванията в инвестиции. Механизъм на формиране на депозити и трансформирането им в кредити. Как банките създават пари. Мултиплициране на депозитите. Депозитен и паричен мултипликатор. Банкови и небанкови институции. Ролята на централната банка за функционирането на макроикономическата система. Централна банка и валутен борд.
21. Икономически растеж. Условия и фактори на икономическия растеж. Показатели за икономически растеж. Фактори, детерминиращи темпа на икономически растеж. Икономически растеж и икономическо благосъстояние. Циклична форма на

- икономическия растеж. Източници, фактори на цикличното развитие. Фази на деловия цикъл. Показатели на цикъла. Причини за цикличното развитие на икономиката. Структурни кризи и промени в равнището на потенциалния БВП. Антициклична политика.
22. Инфлация - същност, причини, фактори. Измерване и видове инфлация, според темпа ѝ. Микро- и макроикономически последиствия от инфлацията. Антиинфлационна политика.
  23. Заетост и безработица. Качествени и количествени характеристики. Видове безработица. Естествена норма на безработица и пълна заетост. Закон на Оукън. Микро- и макроикономически последиствия от безработицата. Връзка между инфлацията и безработицата.
  24. Фискална политика - обща характеристика, инструментариум, елементи. Държавен бюджет. Приходи и разходи в бюджета. Данъци и данъчна система. Принципи на данъчната система. Крива на Лафер. Бюджетен дефицит и излишък. Видове фискална политика в хода на деловия цикъл. Роля и значение на бюджетния дефицит във фискалната политика.
  25. Изгласкващ ефект на държавните разходи. Вградени стабилизатори в бюджета. Вътрешен дълг-показатели, детерминанти, последиствия. Възможности и ограничения на фискалната политика. Фискална политика в условията на валутен борд.
  26. Видове парична политика. Пряко въздействие върху паричната база - операции на открития паричен пазар. Въздействие върху паричния мултипликатор - промени в задължителните резерви и дисконтовия процент. Възможности и ограничения на паричната политика. Парична политика в условията на валутен борд. Взаимодействие на фискалната и паричната политика.
  27. Отворена икономика. Взаимозависимост и сътрудничество. Показатели за отворена икономика. Миграция на капитала. Платежен баланс. Валутно регулиране.

СЪСТАВИЛ:

(проф. д-р Огняна Стоичкова)

**РЪКОВОДИТЕЛ на катедра Учебния съвет
„Финанси“:**

(проф. д-р Огняна Стоичкова)

ДЕКАН :

(доц. д-р Яким Китанов)